

Gemeente Alkmaar
Afdeling Cultuurbeleid
De heer R. Kreeberg
Postbus 53
1800 BC Alkmaar

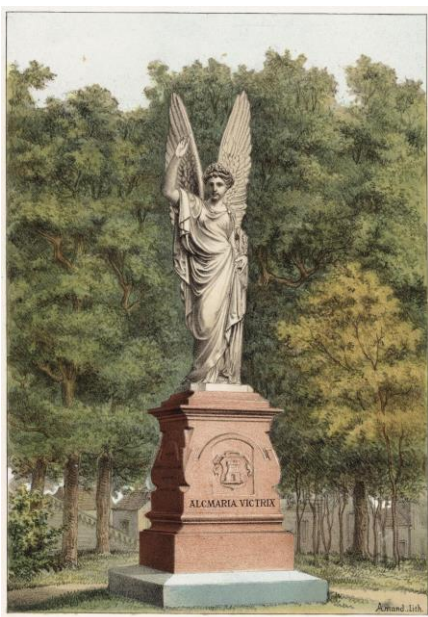

Oude Delft 224
2611 HJ Delft
tel. 015.2145.295
fax 015.2138.582
info@kunstwacht.nl

Rapportage kleuronderzoek Victoriebeeld in het Victoriepark.

Kunstwacht werd door de gemeente gevraagd om het Victoriebeeld zorgvuldig te restaureren.

Het beeld is gemaakt door de beeldhouwer F.A. Stracké (1820-1898) in 1876 en bestaat uit een zandstenen sokkel met waarschijnlijk een kunststenen(zand cement met kleurstof) beeld.

1876

2023

Na jaren van eenvoudig onderhoud, schoonmaken en herstel van beschadigingen en vandalisme, is een grotere aanpak noodzakelijk.

Allereerst werd een kleuronderzoek uitgevoerd om mogelijk de historie van voorgaande jaren te kunnen bepalen.

De sokkel blijkt van bonte zandsteen gemaakt, Maulbronner zandsteen, in dieprode kleur. De kwaliteit van deze steen was pover, de hechting van de zandsteen korrel is niet stabiel en meerdere steken/ bandlagen zijn zichtbaar.

Waarschijnlijk al in aanvang van de 20^e eeuw lijkt de sokkel geschilderd te zijn, de foto van 1885 geeft een beeld zoals de gekleurde tekening uit 1876. Op de foto uit 1917 zien we de sokkel lichtgekleurd en de profielbanden, boven en onder op de sokkel nog de zandsteen kleur.

Meer foto's zijn we tegen gekomen waarop dit waarneembaar is.

Op een bepaald moment, is beeld en sokkel geheel wit geschilderd, een fenomeen dat veelvuldig voorkomt bij beelden die oorspronkelijk zand/ kalksteen kleurig horen te zijn. De keuze van wit hangt mogelijk samen met deze periode waarin ook kozijnen van woonhuizen wit werden geschilderd ipv een zachte zandsteen kleur.

Viering van Alkmaars Ontzet bij het Victoriebeeld, 1917. Beeld: Regionaal Archief Alkmaar.

1917 waarop zichtbaar dat de sokkelvlakken geschilderd zijn en de profilering nog zandsteen

1885 beeld en sokkel zonder schildering

Deze witte kleurlaag is, als eerste schildering, direct op het zandsteen aangetroffen en is een oude zeer harde olieverf te zijn, die op veel plekken diep in de steen is gedrongen.

Als we uitgaan van rond 1910 als eerste schildering zouden we tenminste 10 verflagen moeten aantreffen tot aan vandaag. Maar het blijken er slechts 4 a 6 te zijn. Mogelijk dat in 1952, na het verplaatsen, ivm de nieuwe brug, het beeld opnieuw is schoongemaakt, herstellingen zijn gedaan en opnieuw geschilderd. Ale 4-6 verflagen zijn praktisch signaal wit, gronderingen zijn lastig te onderscheiden.

De sokkel is inmiddels verder schoongemaakt en er zijn zeer veel herstellingen op elke niveau zichtbaar, randen profielen en gaten zijn gedicht met specie, kalk, gips met lijm en meer.

Drie verschillende materialen aanvulling

Het schild is een los element, dat al bij levering in 1876, later is aangebracht in een nis van de sokkel. Mogelijk dat deze sokkels als halffabricaat werden verkocht en pas op de standplaats voor de klant werd aangepast.

Wapenschild op een losse zandsteenplaat, rechts is de naad sokkel en plaat duidelijk te zien.

Het wapen werd oorspronkelijk in eenzelfde kleur zandsteenplaat uitgehakt, maar blijkt in of na de jaren 60 zo verweerd dat er een nieuw wapen is geboetseerd waarop een mal gemaakt is en een afdruk in polyester. In het archief is een foto aanwezig van het kleimodel. Deze foto dateert uit het jaar 2000.

Het beeld de Godin van Victoria is waarschijnlijk gemaakt van Euville, een lichte steensoort.

Er is een krantenartikel geschreven, nog voor de de beeldhouwer startte, dat Alkmaar een mindere steensoort wilden inkopen. Hierop maakte Stracke ernstig bezwaar. Er zou een betere kwaliteit worden gekocht, mogelijk dat het Euville voor het beeld wel van betere kwaliteit is geweest, maar dat geldt niet voor de bonte zandsteen van de sokkel.

Op het beeld zijn aan de onderzijde, kleed en onderplaat (één geheel) tussen de 4 en 6 verflagen aangetroffen. Mogelijk dat op de diepere details hogerop wel de pakweg 10-12 lagen worden aangetroffen die we verwachten vanaf begin 1900.

De natuursteen is een warm crème/ geel, hierop is als eerste eenzelfde kleur aangetroffen.

Vervolgens net als de sokkel enkel signaal witte verflagen. Zie de foto

Door het weghalen van de verflagen en gronderingen van de sokkel waar nodig en mogelijk, worden alle aanvullingen zichtbaar, delen goed en delen die niet goed zijn uitgevoerd. Maar ook worden de details beter zichtbaar.

Aanvullingen die werden gedaan om klimmen te voorkomen, o.a. de schuine afdekking bovenop de sokkel, zijn verwijderd.

Na schoonmaken, niet verder dan noodzakelijk, waardoor onderzoek naar de originele verf voor eventueel later onderzoek mogelijk blijft, worden de oude aanvullingen, waar nodig, verbeterd en hiaten of beschadigingen aangevuld.

Dan rest ons nog de vraag of we de originele kleuren gaan herstellen zoals bedoeld door de beeldhouwer, het terugbrengen door alle verf en schilderwerk te verwijderen is niet realistisch en gezien de historie niet wenselijk. Schilderwerk, zoals al eeuwen is bewezen, beschermt de oorspronkelijke vormen naar toekomst toe.

De sokkel van bonte zandsteen met diverse natuurlijke breuklagen staat onder druk van opnemen van watertransport. Dit transport kan niet plaatsvinden als alle oppervlakken zijn dicht geschilderd. Dan ontstaat er, zeker in vorst omstandigheden, zandsteen schade aan oppervlak en profielen.

Heel duidelijk is hier de schade in het zandsteen zichtbaar door vochttransport ontstaan.

Teksten

Bij het schoonmaken van enkele tekstdelen, niet alles is al gedaan werden gele resten aangetroffen met mogelijk bladgoud. Op de vroege foto's zijn de teksten licht van kleur, voor die tijd zullen de letters waarschijnlijk verguld geweest zijn.

Ons advies voor de sokkel is,

het verwijderen van vochtdichte verflagen Het herstellen van slechte oude in en aanvullingen, op juiste niveau brengen. Het invullen van nieuwe ontstane beschadigingen, met een zelfde hardheid en structuur als het zandsteen.

We raden aan de sokkel geheel in één kleur te schilderen met een vocht doorlatende minerale matte verf. Kan getamponneerd in enkele tinten voor een betere uitstraling of in een enkele kleur zoals het originele zandsteen. Voor het polyester wapen stellen we voor om dit eerst te behandelen met fijn zilverzand en grondering en dan mee te laten lopen met de kleur van het geheel.

Ons advies voor het beeld is,

om het oppervlak te schuren tot een minder grillig oppervlak, de diepere delen schoon te maken om meer detail terug te vinden van de oorspronkelijke scherpte zoals door de beeldhouwer is bedoeld.

We raden vervolgens aan om het beeld te schilderen in de Euvile kleurige originele kleur van het beeld. Omdat de huidige lagen op het beeld in principe dicht genoeg zijn is het beeld vochtdicht en lijkt ons een goede kwaliteit matte gevelverf te voldoen. Minerale verf op oudere verflagen heeft geen hechting en vocht transport kan niet plaatsvinden.

Teksten

We raden aan als de sokkel weer de zandsteen kleur wordt om de teksten opnieuw te vergulden.

Foto materiaal in eigendom van:

*Regionaal Archief Alkmaar
Erfgoed Alkmaar
Kunstwacht*

Met dank voor informatie en overleg:

*Natuursteenspecialist Roderick Nijhuis
Anne Paupit, vakgroep erfgoed Alkmaar*

Kunstwacht september 2024